

Niina Sorvari

Lakia-kirjastojen kokoelmien arviointi

Opinnäytetyö

Syksy 2013

Liiketoiminnan ja kulttuurin yksikkö

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminnan ja kulttuurin yksikkö

Koulutusohjelma: Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Niina Sorvari

Työn nimi: Lakia-kirjastojen kokoelmien arviointi

Ohjaaja: Pirkko Vuorela

Vuosi: 2013

Sivumäärä: 38

Liitteiden lukumäärä: 2

Tämän opinnäytetyön aihe saatiin Lakia-kirjastojen toimeksiantona. Tavoitteena oli arvioida Lakia-kirjastojen kokoelmia ja kokoelmatyön käytäntöjä sekä pohtia mahdollisia erikoistumisvaihtoehtoja. Tutkittuihin kirjastoihin kuuluivat Isonkyrön, Jalasjärven ja Laihian kunnankirjastot sekä Kauhavan ja Lapuan kaupunginkirjastot. Toiveena oli, että opinnäytetyön tuloksia voitaisiin käyttää kirjastojen yhteisen kokoelmapolitiikan muodostamisessa. Lisäksi arvioinnin uskottiin lisäävän tietoisuutta kokoelmien nykyisestä tilasta sekä muiden kirjastojen kokoelmatyöhön liittyvistä käytännöistä.

Kokoelmia tarkasteltiin tilastollisesti, ja valinta- ja poistoperiaatteita tarkennettiin kyselyllä. Tilastojen avulla analysoitiin kirjahankintoja sekä kokonaishankintoja ja -poistoja. Lisäksi kartoitettiin kokoelmien jakautumista aineistolajeittain ja pääluokittain sekä hankintoja ja poistoja pääluokittain. Kirjastojen nykyisiä valinta- ja poistoperiaatteita vertailtiin toisiinsa.

Arvioinnista selvisi, että kaikkia laatusuosituksia ei täytetty. Kaunokirjallisuus sekä historia- ja käsityökirjat kuuluvat kaikkien kirjastojen tarjontaan ja erikoistumismahdollisuudet ovat suhteellisen pienet. Valinta- ja poistoperiaatteet ovat pohjimmiltaan melko samankaltaisia. Yhteistyötä kannattaisi tehostaa, jolloin kokoelmien kehittäminen pysyisi paremmin hallinnassa.

Avainsanat: kokoelmat, kokoelmatyö, yleiset kirjastot

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Library and Information Services

Author: Niina Sorvari

Title of thesis: Evaluation of the collections of the Lাকia libraries

Supervisor: Pirkko Vuorela

Year: 2013 Number of pages: 38 Number of appendices: 2

The topic for this thesis was commissioned by the Lাকia libraries. The goal was to evaluate their collections, collection work and opportunities for specialisation. The libraries studied were the municipal libraries of Isokyrö, Jalasjärvi and Laihia and the city libraries of Kauhava and Lapua. The intention was that the evaluation could be used when drafting a common collection policy. The results would also increase awareness of the present collections and collection work practises in other libraries.

The collections were evaluated statistically, and the selection and weeding policies were further studied with a questionnaire. In addition to book acquisitions, total acquisitions and withdrawals were analysed through statistics. The collection by material type and main class as well as total acquisitions and withdrawals by main class were studied. The current selection and weeding policies were compared with each other.

The evaluation revealed that not all the quality standards were met. In addition to fiction, materials on history and handicraft are available in all the libraries and the opportunities for specialisation are rather small. The selection and weeding policies are similar. Co-operation between the libraries should be increased so that collection development would be more manageable.

Keywords: collection, collection work, public libraries

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO	7
2 TEOREETTINEN TAUSTA	8
2.1 Kokoelmatyö	8
2.2 Kokoelmien kehittäminen	8
2.2.1 Käyttäjät	9
2.2.2 Kokoelmapolitiikka	10
2.2.3 Valinta	11
2.2.4 Hankinta.....	13
2.2.5 Karsinta.....	13
2.2.6 Arviointi	14
3 TUTKIMUKSEN TAUSTAA	16
3.1 Tutkimusongelma.....	16
3.2 Tutkimusmenetelmät.....	16
3.3 Lakia-kirjastot.....	17
4 LAKIA-KIRJASTOJEN KOKOELMAT	19
4.1 Kirjahankinnat	19
4.2 Kokonaishankinnat ja -poistot	20
4.3 Hankinnat ja poistot pääluokittain.....	21
4.4 Kokoelmat pääluokittain	24
4.5 Kokonaiskokoelmat aineistolajeittain.....	25
4.6 Yhteenveto tilastoista	27
4.7 Tämänhetkiset valinta- ja poistoperiaatteet.....	27
4.7.1 Isonkyrön kunnankirjasto	27
4.7.2 Jalsjärven kunnankirjasto.....	29
4.7.3 Kauhavan kaupunginkirjasto	30
4.7.4 Laihian kunnankirjasto	31

4.7.5 Lapuan kaupunginkirjasto	32
4.7.6 Yhteenveto periaatteista	33
5 POHDINTA	35
LÄHTEET	37
LIITTEET	38

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Mukailtu Evansin kokoelmien kehittämisen prosessi	9
Kuvio 2. Hankitut niteet pääluokittain 2012	22
Kuvio 3. Poistetut niteet pääluokittain 2012	23
Kuvio 4. Nidemäärät pääluokittain 2012	24
Kuvio 5. Kirjojen ja muun aineiston jakautuminen 2012.....	25
Kuvio 6. Muiden aineistolajien jakautuminen 2012	26
Taulukko 1. Kirjahankinnat ja niiden suhde asukaslukuun 2012.....	19
Taulukko 2. Kokonaishankinnat ja niiden suhde kokoelmiin 2012	20
Taulukko 3. Kokonaispoistot ja niiden suhde kokoelmiin 2012	21

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueella Lakia-kirjastokimpan muodostavan viiden kirjaston kokoelmia ja kokoelmatyön käytäntöjä. Lakia-kirjastoihin lukeutuvat Isonkyrön, Jalasjärven, Laihian ja Vähäncyron kunnankirjastot sekä Kauhavan ja Lapuan kaupunginkirjastot. Vähäncyron kirjaston tulevaisuus osana kimpaa on vaakalaudalla kunnan liittyttyä Vaasaan, joten se on Vähäncyron kirjastonjohtajan toivomuksesta jätetty pois tästä opinnäytetyöstä.

Opinnäytetyön aihe saatiin Lakia-kirjastojen toimeksiantona. Kokoelmia tarkastellaan tilastojen kautta eli kvantitatiivisesti. Laatua arvioidaan kokonaishankintojen ja -poistojen sekä kirjahankintojen avulla. Kokoelmien jakautumista aineistolajeittain ja pääluokittain sekä hankintoja ja poistoja pääluokittain analysoidaan myös. Kirjastojen nykyisiä valinta- ja poistoperiaatteita vertaillaan pyrkimyksenä muodostaa niille yhteistä pohjaa. Kirjastoille lähetettiin lisäksi kysely, jolla kirjallisiin periaatteisiin saatiin täydentävää tietoa. Teoriaosuudessa käsitellään yleisesti kirjastojen kokoelmatyötä ja kokoelmien kehittämistä.

Opinnäytetyötä voidaan käyttää tulevaisuudessa Lakia-kirjastojen yhteisen kokoelmapolitiikan muodostamisen apuna. Yhteiset valinta- ja poistoperiaatteet sekä tarkempi käsitys kokoelmien jakautumisesta pääluokittain ja aineistolajeittain sekä hankinnoista ja poistoista yleisesti tehostaisivat yhteistyötä ja auttaisivat kehittämään kunkin kirjaston kokoelmia mahdollisimman hyödyllisesti. Kirjastojen on hyvä tietää muiden kimpnan kirjastojen kokoelmatyön käytännöistä, jotta turhat aineiston päällekkäisyydet saadaan karsittua. Muuttuva kirjastomaailma uusine formaatteineen asettaa omat haasteensa hankintojen suhteen, mutta niin tekevät myös mahdolliset tulevat kuntaliitokset.

2 TEOREETTINEN TAUSTA

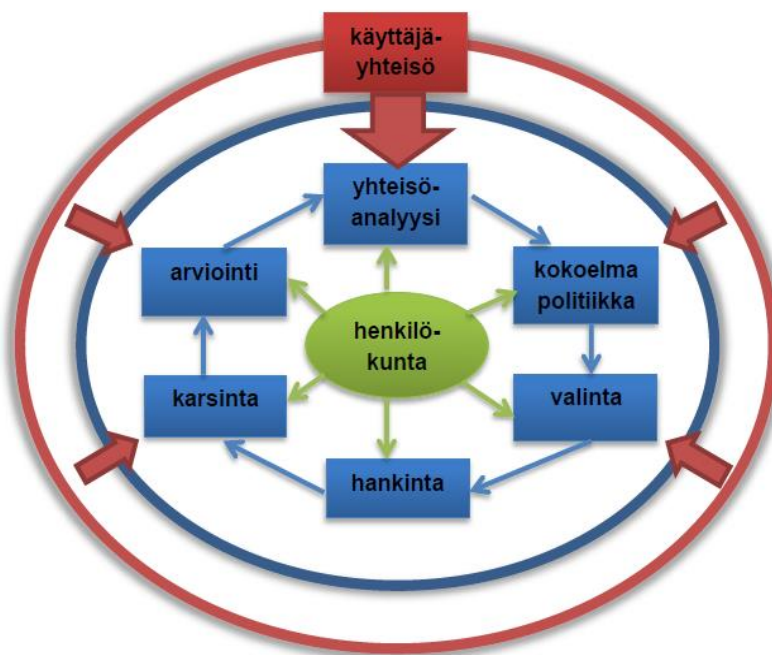
2.1 Kokoelmatyö

Kirjaston tehtävänä on saattaa yhteen tietoa etsivä käyttäjä ja hänelle sopivassa muodossa oleva tieto (Wilén 2007, 10–11). Aina tarvittu tieto ei kuitenkaan löydy eivätkä jotkut teokset kiinnosta käyttäjiä lainkaan. Helpotusta tähän turhan ja löytymättömän aineiston väliseen epätasapainoon tuo jatkuva kokoelman tarkkaileminen ja kehittäminen, joka kuuluu kokoelmatyön piiriin. Tavoitteena on muodostaa kokoelma, joka tyydyttää kaikkien käyttäjien tiedontarpeet.

Kokoelmatyönä voidaan pitää kirjaston henkilökunnan jokapäiväistä työskentelyä kokoelman parissa: aineiston korjaaminen, järjestäminen ja poistaminen, palautusten vienti hyllyihin, uutuuksien hankinta ja saattaminen lainauskuntoon jne. (Wilén 2007, 18). Kokoelmatyö voidaan kuitenkin nähdä myös laajempänä kokoelmia koskevana pohdintana niin kirjaston henkilökunnan kuin käyttäjien näkökulmasta. Esimerkiksi hyllyjärjestelyä ja esillepanoa on mietittävä käyttäjien kannalta eikä vain tukeuduttava aina perinteisiin luokituksiin, jotka voivat olla outoja muille kuin henkilökunnan jäsenille. Kokoelmatyö tässä merkityksessään sivuaa läheisesti kokoelmatutkimusta.

2.2 Kokoelmien kehittäminen

Kokoelmatyön kautta kirjaston kokoelmia kehitetään käyttäjiä hyödyntävään suuntaan. G. Edward Evans (2005, 7–8) kuvaa kokoelmien kehittämisen prosessina (Kuvio 1), jonka avulla tunnistetaan kirjaston kokoelman vahvuudet ja heikkoudet suhteessa käyttäjien tarpeisiin ja tarjolla oleviin resursseihin. Kehittämiseen kuuluu olennaisesti myös havaittujen heikkouksien ja puutteiden korjaaminen, sillä prosessi on käynnissä jatkuvasti niin kauan kuin kirjasto on toiminnassa. Evansin malli kuvastaa mikä on henkilökunnan ja käyttäjien merkitys kokoelmien kehittämisessä.

Kuvio 1. Mukailtu Evansin kokoelmien kehittämisen prosessi

Evansin (2005, 8–9) mukaan prosessi alkaa käyttäjäyhteisön analyysillä, jossa selvitetään käyttäjien tarpeet ja kerätään yleistä tietoa koko yhteisöstä (mukaan lukien kirjaston ei-käyttäjät). Saatuja tietoja käytetään apuna kirjallisen kokoelmapolitiikan ja sen sisältämien aineiston valinta- ja poistoperiaatteiden laadinnassa. Valintavaiheessa päätetään mitä aineistoa hankitaan, jolloin käyttäjien toiveilla on painoarvoa. Hankintaan sisältyy aineiston ostaminen sekä lahjoitukset ja vaihdot. Karsintavaiheessa päätetään mitä poistetaan tai siirretään varastoon. Käyttäjien lainausinto vaikuttaa luonnollisesti poistopäätöksiin. Arviointivaiheessa tarkastellaan miten hyvin kirjaston tavoitteet on saavutettu ja käyttäjien tarpeet täytetty. Prosessin ytimessä on kirjaston henkilökunta, joka suorittaa kaikkia kehittämistoimintoja. Käyttäjäyhteisö taas vaikuttaa kaikkiin muihin vaiheisiin paitsi varsinaiseen hankintaan.

2.2.1 Käyttäjät

Kokoelmaa luodaan ja ylläpidetään käyttäjäyhteisöä varten (Evans 2005, 8–9). Käyttäjät voivat olla kunnan tai kaupungin asukkaita, oppilaitoksen opiskelijoita tai yksityisen organisaation työntekijöitä. Yhteisön analysointi auttaa kartoittamaan

kirjaston käyttäjien tarpeet ja siten kirjastoa kehittämään kokoelmaansa niin, että nämä tarpeet täyttyvät. Tietämys mm. käyttäjäyhteisön työrooleista, kiinnostuksenkohteista, koulutuksesta, viestintäkäyttäytymisestä ja arvoista on hyödyksi varsinkin jos kirjaston resurssit ovat pienet ja käyttäjäyhteisö on laaja. Ylipäänsä käyttäjien osallistaminen tavalla tai toisella kokoelman kehittämiseen on hyvä tapa selvittää mitä he haluavat.

Käyttäjistä kerätty tieto on hyödyllistä kokoelmapolitiikan muodostamisessa ja muokkaamisessa, kokoelman arvioinnissa eli miten hyvin käyttäjien odotukset ja tarpeet kohdataan sekä valintatyössä antaen tietyt suuntaviivat (Evans 2005, 20–21). Selkeä käsitys käyttäjäkunnasta auttaa myös markkinoinnissa, mikä on tarpeen nykyaikana, kun käyttäjien huomiosta kilpailevat monet tahot. Yhdistelemällä henkilökohtaisia haastatteluja ja kyselyjä erilaisiin tilastotietoihin kuten väestönrakenteeseen ja poliittisten kantojen jakautumiseen, saadaan käyttäjäyhteisöstä kattava kuva (mts. 32).

2.2.2 Kokoelmapolitiikka

Kokoelmien kehittämispolitiikka eli kokoelmapolitiikka on kirjallinen dokumentti tai aineistoista vastaavien henkilöiden tiedossa olevat suuntaviivat liittyen kokoelmien kehittämiseen (Wilén 2007, 89). Yhteisöanalyysistä saatuja tuloksia käytetään hyödyksi kokoelmapolitiikan laatimisessa, jolloin käyttäjien tarpeet ovat kirjaston toimintaperiaatteiden keskiössä (Evans 2005, 49–51). Uusia työntekijöitä kirjallinen kokoelmapolitiikka auttaa ymmärtämään kirjaston tavoitteet kokoelman suhteen, ja ohjeiden ansiosta kokoelman muodostaminen pysyy johdonmukaisena henkilökunnan vaihtuessa. Kaikilla kirjastoilla ei välttämättä kuitenkaan ole kirjallista kokoelmapolitiikkaa tai se on vanhentunut elektronisten aineistojen yleistyttyä.

Vicki L. Gregoryn (2011, 33–34) mukaan kokoelmapolitiikan tehtäviin kuuluu informoida kirjaston toimintamenetelmistä, ohjeistaa henkilökuntaa sekä suojata kirjaston toimintaperiaatteita. Hyvässä kokoelmapolitiikassa on kuvailtu kirjaston käyttäjäkunta ja heidän tarpeensa sekä kirjaston tavoitteet. Myös aineiston valintaperusteet sekä valintaan liittyvät toimenpiteet on listattu tarkemmin. Mukana

ovat aineiston poistamiseen, peruuttamiseen, varastointiin ja korvaamiseen sekä lahjoituksiin liittyvät ohjeet. Kuka on vastuussa mistäkin kokoelman kehittämisen alueesta, tulevaisuuden kehityssuunnat yleisesti kokoelman suhteen, kirjaston budjetti, sopimattomaan aineistoon liittyvien valitusten käsitteleminen ja kokoelman sen hetkisten vahvuuksien ja heikkouksien tunnistaminen ovat oleellisten asioiden listalla. Lisäksi Gregoryn toteaa kokoelmapolitiikan ns. suojelevan kirjastoa. Se pitää päättäjät ja rahoittajat ajan tasalla kirjaston toiminnasta sekä perustelee kirjaston kokoelman tavoitteet ja tekemät päätökset. Kokoelmapolitiikka on myös keino kommunikoida eri tahojen kanssa: henkilökunnan jäsenten, päättäjien ja käyttäjien.

Elektronisen aineiston yleistyminen tuo omat haasteensa kokoelmapolitiikan laatimiseen (Gregory 2011, 33). Monet kokoelmapolitiikan ohjeet ovat sovellettavissa muuhunkin aineistoon kuin vain painettuun ja muihin perinteisiin aineistolajeihin. On kuitenkin pohdittava mikä elektronisesta aineistosta oikeastaan luetaan kokoelmaan kuuluvaksi, kun kyseessä voi olla esim. materiaali, joka sijaitsee muualla ja jonne pääsyyn kirjastolla on lisenssi. Luetaanko kokoelmaan myös aineisto, joka on vapaasti kaikkien saatavilla Internetissä? Vastaukset on päätettävä ennen kokoelmapolitiikan laatimista.

2.2.3 Valinta

Peggy Johnsonin (2009, 108–109, 136) mukaan aineiston valinta vaatii tietoa, kokemusta ja vaistoa. Lisäksi on tunnettava hyvin valinnassa käytettävät työkalut kuten kirjallinen kokoelmapolitiikka, jossa kuvataan kirjaston tavoitteet ja käyttäjäryhmät. Kokoelman kartuttaminen koostuu neljästä vaiheesta: ensin tunnistetaan tarvittavat aineistot, toisena arvioidaan sopiiko teos kokoelmaan, kolmantena tehdään ostopäätös ja viimeisenä valmistellaan tilaus. Teos on valinnan arvoinen, jos se vastaa kokoelmapolitiikan asettamia linjauksia, hyödyttää nykyisiä ja tulevia käyttäjiä ja on hankittu budjetin puitteissa.

Aineistoa valitaan kyseisen kirjaston kokoelmapolitiikan ja tarjolla olevien taloudellisten resurssien mukaisesti (Evans 2005, 9). Käyttäjien toivomukset eivät välttämättä vastaa kirjaston asettamia laatuodotuksia sisällöstä, ja on valitsijasta

tai valitsijaryhmästä kiinni mitä aineistoa kokoelmiin lopulta valitaan ja mitä ei. Kirjaston tavoitteena on tarjota kaikille heidän tarvitsemaansa tietoa, mutta on aineistoa, jota kirjastoihin ei tavallisesti hankita. Näihin kuuluvat esim. siveetön tai pornografinen materiaali sekä yleensäkin vaarallinen, loukkaava, sopimaton tai laiton aineisto (Johnson 2009, 137).

Kirjaston kokoelman on palveltava käyttäjäryhmiä ja heidän tarpeitaan (Evans 2005, 75–76). Yleisissä kirjastoissa käyttäjät ovat moninaisia, joten myös kokoelman on oltava monipuolinen. Yleisten kirjastojen on tarjottava aineistoa niin ajanviete- kuin opiskelu- ja tiedonhaketarkoitukseen. Esimerkiksi tulevaan uutuuksien kysyntään on osattava varautua, ja käyttäjäyhteisön tunteminen auttaa tässä suuresti. Pienillä kirjastoilla ongelmana on varojen määrä ja aika, suurilla taas valintojen koordinointi, jos sivukirjastoja on useita. Pienempien kirjastojen kohdalla yhteistyö muiden kirjastojen kanssa valinnoissa on hyödyksi.

Valintatyö on monimutkaistunut entisestään teknologian kehittyessä, ja tarjolla on entistä useampia formaatteja, joista valita (Wilén 2007, 16). Elektroniset aineistot eivät ole vielä syrjäyttäneet painettuja aineistoja, joten kustannukset kasvavat, kun sama teos hankitaan molemmissa muodoissa (Gregory 2011, 2). Sähköisen aineiston valitsemiseen tarvitaan myös alan tuntemusta valitsijalta, sillä ohjelmistojen ja laitteistojen on oltava asianmukaiset ja sopivat uusille tuotteille. Lisäksi kirjaston tietoverkon ja tietokoneiden käyttäminen herättää turvallisuuskysymyksiä. Elektronista aineistoa valitessa on tarkasti mietittävä missä muodossa käyttäjät aineistonsa oikeasti haluavat (mts. 56, 58). Hankintaan ei kannata lähteä täysillä mukaan muiden mukana, jos sähköinen materiaali ei käyttäjäkunnan mieltymyksiin selkeästi sovi.

Nykyään on helppo löytää kirjastoon aineistoa, kun Internet tarjoaa monia eri väyliä (Gregory 2011, 59). Vaikeutena onkin valita laajasta tarjonnasta juuri ne teokset, jotka kirjasto voi ottaa kokoelmaansa ja tarjota käyttäjilleen. Kirjaston henkilökunnan tehtävä on aikaisempaa enemmän suodattaa tietolähteitä tässä täynnä informaatiota olevassa maailmassa. Valintatyö on tärkeää, sillä kirjaston tarkoitus on tarjota kansalaisille parasta, ts. laadukasta ja luotettavaa aineistoa.

2.2.4 Hankinta

Valinnan jälkeen on teos hankittava kirjaston kokoelmaan (Evans 2005, 9–10). Suurimmaksi osaksi kirjastot ostavat materiaalinsa, mutta kartuttavat kokoelmaansa myös lahjoitusten ja vaihto-ohjelmien kautta. Hankintaan käyttäjäyhteisöllä ei varsinaisesti ole vaikutusta, sillä valinnan ollessa jo selvillä, on kyse automaattisesta tilauksen tekemisestä myyjälle. Saatu teos luetteloidaan, muovitetaan ja toimitetaan käyttäjän saataville. Pienemmissä kirjastoissa sama henkilö voi hoitaa valinnan ja hankinnan, sillä ne liittyvät vahvasti toisiinsa (Johnson 2009, 119). Hankinnan työtehtäviin kuuluvat aineiston vastaanottaminen ja mahdollinen peruuttaminen, tilausten ja tarjouspyyntöjen tekeminen sekä laskujen käsittely.

2.2.5 Karsinta

Termillä karsinta tarkoitetaan yksittäisten teoksien tai laajempien teosryhmien poistamista kokoelmasta kokonaan tai siirtämistä varastoon (Wilén 2011, 11–13). Karsinta kohdistuu kaikkiin aineistolajeihin eikä vain painettuun materiaaliin. Kokoelman karsiminen on hyödyksi kirjaston käyttäjille, jotka saavat relevanttia, ajantasaista ja tarvitsemaansa aineistoa, kun vanhentuneet ja vähän lainatut teokset poistetaan hyllyiltä. Tällöin kirjaston käyttö helpottuu ja lisääntyy, kun aineisto on esillä paremmin, mikä puolestaan kasvattaa lainausta. Käyttäjille vapautuu myös enemmän fyysistä tilaa muuhun oleskeluun kirjastossa, mikä onkin tämän hetken suuntaus kirjastomaailmassa. Pieni ja hyvin kohdistettu kokoelma on hyödyllisempi kuin suuri ja vanhentunut.

Mahdollisesti poistettavan aineiston kohdalla on mietittävä sen tarpeellisuutta kokoelman ja käyttäjien kannalta. Vuosien kuluessa jotkut teokset menettävät arvonsa. Aineiston poistamisen kriteerinä ovat yleensä teoksen ikä, fyysinen kunto, käyttöhistoria, kieli, historiallinen merkitys, sisältö (ja sen oikeellisuus) sekä merkitys suurelle yleisöllä tai esim. opiskelijoille (Wilén 2011, 12). Poistettu materiaali myydään, annetaan tai heitetään pois (Evans 2005, 10).

Aineisto, jolla nähdään olevan vielä arvoa, voidaan poistamisen sijaan siirtää varastoon (Johnson 2009, 161–164). Käyttäjien tyytyväisyyden kannalta on tärkeää, että varastoidun aineiston saa käsiinsä suhteellisen nopeasti, oli se sitten toisessa kaupungissa tai samassa rakennuksessa. Teos on voitava myös palauttaa takaisin käyttäjien saataville ja lainattavaksi helposti. Tarkat perusteet varastoinnille tulisi löytyä kirjallisesta kokoelmapolitiikasta. Varastoinnin kohteena ovat tavallisesti kaksoiskappaleet, vanhat painokset sekä elektronisilla aineistoilla korvatut painetut aineistot. Vähäisen käytön lisäksi varastoinnin perusteena on teoksen kunto ja arvo.

Karsinta on oleellinen osa kokoelmien kehittämistä niin painetun kuin elektronisen aineiston kohdalla (Gregory 2011, 123). Koko henkilökunnan on järkevää osallistua karsintaan jokapäiväisessä työssä, jotta kokoelma pysyy hallinnassa eivätkä poistot kasaannu. Kokoelman karsiminen tuo mukanaan eri työtehtäviä kuten materiaalin arvioinnin, luettelojen päivittämisen, aineiston siirtämisen, jäljelle jääneen aineiston uudelleen järjestämisen, käyttäjien opastamisen ja materiaalin hankkimisen muualta tarvittaessa (Johnson 2009, 154).

Onnistunut kokoelman karsinta on hyvin suunniteltu ja sillä on jokin tietty tarkoitus, kuten tilan vapauttaminen tai aineiston saavutettavuuden parantaminen (Johnson 2009, 153). Henkilökunnan jäsenten on oltava ajan tasalla karsintaperiaatteista ja mahdollisista muutoksista. On oltava myös tarpeeksi aikaa suorittaa karsinta sekä pidettävä mielessä niin käyttäjät kuin muut toimijat, esim. lähikirjastot ja päättäjät.

2.2.6 Arviointi

Raine Wilénin (2007, 26, 117–119) mukaan arviointi tarkoittaa kokoelmien systemaattista kvalitatiivista tai kvantitatiivista mittaamista, jonka tarkoituksena on selvittää kokoelman vahvuudet tai miten hyvin se täyttää kirjaston tavoitteet ja käyttäjien tarpeet. Arviointimenetelmä voi olla kokoelmakeskeinen, jolloin huomion kohteena ovat itse kokoelma ja sen koko, syvyys, laajuus ja merkityksellisyys. Tarkastelun kohteena voi olla myös kokoelman käyttö sekä käytetty aineisto ja käyttäjät, jolloin kyse on käyttö- ja käyttäjäkeskeisestä arviointimenetelmästä. Kokoelmakeskeisiin menetelmiin kuuluvat mm. tilasto-, asiantuntija- ja

listamenetelmä, käyttö- ja käyttäjäkeskeisiin taasen viiteanalyysi sekä käyttö- ja käyttäjä tutkimus. Arvioinnissa on hyvä käyttää vähintään kahta eri menetelmää, jotta saadut tiedot ovat mahdollisimman kattavat ja siten hyödylliset.

Arvioinnin tarkoituksena on kartoittaa mitä kirjaston kokoelmassa on ja mitä ei sekä mitä aineistoa tarvitaan ja mitä säilytetään (Gregory 2011, 113). Lisäksi arvioinnin avulla voidaan selvittää mm. mitkä ovat kokoelman heikkoudet, onko määrärahat käytetty tehokkaasti, onko kokoelma hyödyllinen käyttäjien kannalta ja pärjääkö kokoelma vertailussa muiden kirjastojen suhteen (Evans 2005, 314–316). Arvioinnit auttavat henkilökuntaa ja varsinkin hankinnoista vastaavia henkilöitä, kun he saavat selkeän kuvan kokoelman nykyisestä tilasta. Arviointi voi olla suunnattu henkilökunnan lisäksi palvelemaan käyttäjää tai rahoittajaa. Perusteena arvioinnille eivät kuitenkaan voi olla vain hankinnat ja lainat vaan huomio on oltava kirjaston kokonaistavoitteen saavuttamisessa.

Jos arvioinnissa havaitaan puutteita eikä tavoitteita ole saavutettu, Evansin prosessin mukaisesti siirrytään takaisin alkuun eli yhteisöanalyysiin. Käyttäjäkunnalta kysytään mielipiteitä ja ehdotuksia heikkouksien korjaamiseen, jonka jälkeen kokoelmaa tai palvelua pystytään kehittämään parempaan suuntaan. Arvioinnin ja siitä saatavan tiedon tulisi johtaa konkreettisiin päätöksiin, jotta siitä olisi aidosti hyötyä kokoelman kannalta (Wilén 2007, 104).

3 TUTKIMUKSEN TAUSTAA

3.1 Tutkimusongelma

Tämän opinnäytetyön aiheena on Lakia-kirjastojen kokoelmatyö. Tutkimuskohteena ovat kirjastojen kokoelmat, hankinnat ja poistot sekä valinta- ja poistoperiaatteet. Tilastojen avulla kokoelmaa analysoidaan tarkastellen kirjahankintoja sekä kokonaishankintoja ja -poistoja verraten niitä toisiinsa ja yleisten kirjastojen laatusuosituksiin. Kokoelmia kartoitetaan myös tutkimalla niiden jakautumista aineistolajeittain ja pääluokittain sekä hankintoja ja poistoja pääluokittain. Lisäksi kirjastojen nykyisiä valinta- ja poistoperiaatteita vertaillaan toisiinsa.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kokoelmien tämänhetkinen tila ja sitä kautta etsiä ratkaisua kirjastoissa usein tapahtuviin turhiin päällekkäisyyksiin hankintojen ja poistojen suhteen. Löytyykö kokoelmista sekä hankinnoista ja poistoista niin suuria eroavaisuuksia, että olisi hyödyllistä keskittää jotkin aihealueet kokonaan johonkin yhteen kimpan kirjastoon? Paljastuuko valinta- ja poistoperiaatteita vertailemalla selkeä yhteinen pohja, joka voisi toimia Lakia-kirjastojen yhteisen kokoelmapolitiikan perustana? Parempi käsitys muiden kimpan kirjastojen kokoelmista helpottaa niiden kehittämistä vastaisuudessa. Pyytämieni kirjallisten valinta- ja poistoperiaatteiden lisäksi lähetin sähköpostitse kirjastoihin kyselyn, joka paneutui tarkemmin käytäntöihin.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Kokoelman arviointimenetelmät jaetaan kvantitatiivisiin eli määrällisiin ja kvalitatiivisiin eli laadullisiin tutkimuksiin (Johnson 2009, 229–230). Kvantitatiivinen menetelmä perustuu mittaamiseen, jolloin kohteena ovat muun muassa nimekkeet, lainauskierto tai kaukolainaus. Saatuja tuloksia verrataan kirjaston kokoelmiin aikaisemmilta vuosilta tai muiden kirjastojen kokoelmiin, minkä lisäksi niitä suhteutetaan yleensä myös esim. asukaslukuun. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä on kvantitatiiviseen verrattuna subjektiivisempaa, sillä tulokset

riippuvat paljolti tutkijan, kokoelmaa arvioivan asiantuntijan tai käyttäjien mielipiteistä ja kokemuksista. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää kokoelman heikkoudet ja vahvuudet.

Kvantitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkimusongelma, johon haetaan vastaus tai ratkaisu keräämällä tietoa (Kananen 2008, 11). Ensin on päätettävä millaista tietoa oikein tarvitaan ja sen jälkeen mistä kyseinen tieto hankitaan ja miten se kerätään. Jokaisella tiedonkeruumenetelmällä on omat piirteensä, jotka vaikuttavat kysymyksien luonteeseen. Määrällisessä tutkimuksessa tiedon keräämiseen käytetään tavallisesti valmiista avoimista tai strukturoiduista kysymyksistä koostuvaa kyselyä mutta myös haastatteluja.

Kirjastojen nykyisiä kokoelmia sekä valinta- ja poistoperiaatteita analysoidaan tässä tutkimuksessa kvantitatiivisesti eli valmiiden tilastotietojen sekä laatimani kyselyn avulla. Tutkimuksen tarkoituksena on vertailla kirjastojen kokoelmia koskevia tilastotietoja toisiinsa sekä yleisten kirjastojen laatusuosituksiin. Kysely auttaa kartoittamaan kirjastojen kirjallisia valinta- ja poistokäytänteitä laajemmin. Kokoelmien sekä periaatteiden vertailu tarjoaa hyödyllistä tietoa ja apua Lakia-kirjastojen kokoelmien kehittämiseen.

3.3 Lakia-kirjastot

Kirjastokimppa tarkoittaa vapaaehtoista kunta- ja joskus jopa läänirajat ylittävää yhteistyötä kirjastojen välillä (Kekki 2003, 13). Kimpat syntyivät 1990-luvulla; usein syynä oli yhteisen atk-kirjastojärjestelmän hankinta sekä pienentyneet resurssit. Aineiston hankinnoista voitiin sopia kirjastojen kesken, jolloin käyttäjien kannalta aineiston tarjonta oli kattava lamasta huolimatta. Yleensä kirjastokimpoilla on yhteinen aineistorekisteri, ja palveluihin kuuluvat tavallisesti myös kaukolainat ja aineiston kuljetukset. Täten syrjäisempien ja pienempien kuntien kirjastojen valikoima on monipuolinen ja palvelut alueellisesti tasa-arvoisia. Tällä hetkellä erilaisia kirjastokimppoja tai muita yhteistyötä tekeviä ryhmittymiä on Suomessa 41 kappaletta (Kirjastohakemisto, [viitattu 10.9.2013]).

Lakia-kirjastokimppa perustettiin vuonna 1998, jolloin siihen kuuluivat Isokyrö, Vähäkyrö, Laihia, Jalasjärvi, Lapua, Alahärmä, Ylihärmä, Kortesjärvi, Kauhava ja Ylistaro (Historia, [viitattu 4.6.2013]; Penttala-Salli 4.6.2013). Vuonna 2007 kirjastot yhdistivät aineisto- ja asiakasrekisterinsä. Vuoden 2009 kuntaliitokset sekoittivat Lakia-kimppan kokoonpanoa. Ylistaron kunta liittyi Seinäjokeen ja irtautui kimpasta kokonaan. Alahärmä, Kortesjärvi ja Ylihärmä liitettiin puolestaan Kauhavaan, jolloin niiden kirjastopalvelut siirtyvät kyseisen kaupungin alaisuuteen. Vuonna 2012 Lakia-kirjastot ottivat käyttöön saman Axiell Aurora - kirjastojärjestelmän.

Nykyään Lakia-kirjastoja on yhteensä kuusi: Isonkyrön kunnankirjasto, Jalasjärven kunnankirjasto, Kauhavan kaupunginkirjasto, Laihian kunnankirjasto, Lapuan kaupunginkirjasto ja Vähäkyrön kunnankirjasto. Vuoden 2013 tammikuussa Vähäkyrö liittyi Vaasaan, mikä vaikutti oleellisesti myös kirjastopalveluihin. Tällä hetkellä Vähäkyrön kunnankirjastossa on käytössä kaksi kirjastojärjestelmää, toinen yhteinen Lakia-kirjastojen ja toinen Vaasan alueen kirjastojen kanssa. Siirtymisvaihe on siis käynnissä eikä ole varmaa miten kauan Vähäkyrön kunnankirjasto säilyy yhtenä Lakia-kirjastona. Kyseinen kirjasto on siis tässä tutkimuksessa jätetty kokonaan pois sen epäselvän tilanteen vuoksi. Tulevien mahdollisten kuntaliitosten vaikutusta kirjastokimppoihin voi vain arvailla.

4 LAKIA-KIRJASTOJEN KOKOELMAT

4.1 Kirjahankinnat

Hankintojen määrä on suhteutettava kyseessä olevan kunnan kirjaston palveluympäristöön, käyttäjäkuntaan sekä odotettuun kysyntään (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 49, 51). Yleisten kirjastojen laatusuosituksen mukaan uutuuskirjahankintojen määrä tulisi olla noin 300–400 kirjaa tuhatta asukasta kohti. Tällöin tavoitetaan tarpeeksi ajantasainen ja kattava aineistotarjonta. Pienemmissä kunnissa suositus takaa vähimmäismäärän uutta aineistoa, mutta suuremmissa kaupungeissa suosituksen alittaminen ei vaikuta ratkaisevasti kokoelman monipuolisuuteen.

Taulukko 1. Kirjahankinnat ja niiden suhde asukaslukuun 2012 (Suomen yleisten kirjastojen tilastot).

	kirjahankinnat	kirjahankinnat/1000 asukasta
Isokyrö	1 753	355,15
Jalasjärvi	3 016	370,97
Kauhava	5 905	342,02
Laihia	2 259	284,76
Lapua	4 378	301,31
Koko maa		305,01
Suositus		300–400

Taulukosta 1 nähdään, että vain Laihialla jäätin laatusuosituksen alapuolelle. Lapualla suositus tavoitettiin juuri ja juuri kuten myös koko maassa. Muut Lakia-kirjastot hankkivat uutuuksia suositusten mukaisesti vuoden 2012 aikana. Eniten hankittiin Jalasjärvellä, toiseksi eniten Isossakyrössä. Näissä kahdessa suhteellisen pienessä kunnassa (Jalasjärvellä asukasluku 8 130, Isossakyrössä 4 936) saavutettiin siis hyvä uutuustarjonta vuonna 2012. Laihia jäi tavoitteesta, mutta tosin vain 16 niteellä. Lapualla hieman alhaisempi tulos ei välttämättä vaikuta ratkaisevasti suuremman asukasluvun (14 530) ansiosta, kun suositus kuitenkin tavoitettiin. Suurimmassa kaupungissa, Kauhavalla (17 265 asukasta), uutuustarjonta on hyvä. Kaikki asukasluvut löytyvät liitteiden lopusta.

4.2 Kokonaishankinnat ja -poistot

Unescon kansainvälisen suosituksen mukaisesti vuosittaisten kirjahankintojen sekä -poistojen tulisi olla vähintään kahdeksan prosenttia kirjakokoelmista (Yleisten kirjastojen laatusuositus 2010, 49–51). Kokoelma pysyy ajantasaisena ja uusiutuvana, kun hankinnat ja poistot pidetään samansuuruisina ja ennen kaikkea säännöllisinä. Jos kokoelma on ikärakenteeltaan vanha, on sitä uudistettava reippaasti poistoilla ja uutuuksia hankkimalla.

Taulukko 2. Kokonaishankinnat ja niiden suhde kokoelmiin 2012 (Suomen yleisten kirjastojen tilastot).

	hankinnat	hankinnat/kokoelmat
Isokyrö	1 996	3,33 %
Jalasjärvi	3 562	3,50 %
Kauhava	6 510	3,36 %
Laihia	2 578	3,88 %
Lapua	5 310	3,77 %
Koko maa		5,10 %
Suositus		8 %

Taulukosta 2 nähdään, että kaikkien kirjastojen hankintamäärät ovat selkeästi alle suosituksen. Jopa koko maan keskiarvo ei yllä kahdeksaan prosenttiin. Eniten aineistoa hankittiin Laihialla, vaikka siellä uutuuskirjahankinnat jäivätkin alle laatusuosituksen. Uutuuksien sijasta kokoelmiin on siis hankittu esim. uusittuja painoksia. Vähiten hankintoja tehtiin Isossakyrössä, jossa uutuuskirjahankinnat olivat kuitenkin suositusten mukaiset. Hankinnoissa keskityttiin siis uutuuksiin. Yksikään kirjastoista ei ylittänyt koko maan keskiarvoa, mikä on myös alhainen. Kokonaishankintojen vähäisyyteen voivat olla syynä kasvavat kustannukset ja pienet resurssit.

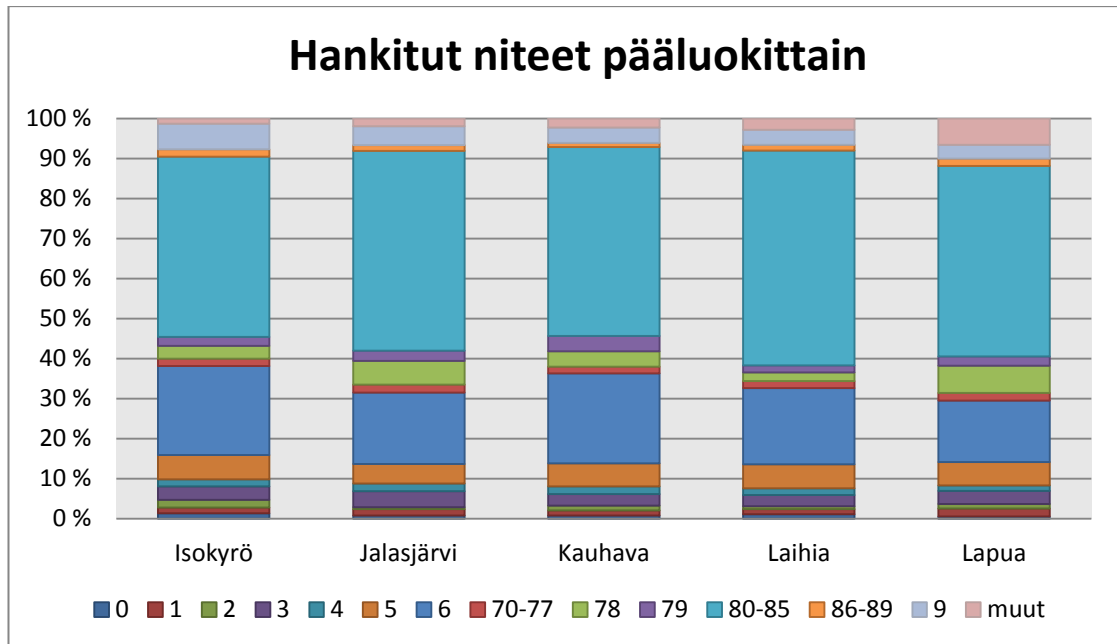
Taulukko 3. Kokonaispoistot ja niiden suhde kokoelmiin 2012 (Suomen yleisten kirjastojen tilastot).

	poistot	poistot/kokoelmat
Isokyrö	2 202	3,68 %
Jalasjärvi	3 877	3,81 %
Kauhava	12 002	6,19 %
Laihia	3 477	5,23 %
Lapua	5 180	3,68 %
Koko maa		6,61 %
Suositus		8 %

Myös kaikkien kirjastojen poistot jäivät alle suosituksen sekä koko maan keskiarvon, joka ei liioin saavuttanut kahdeksaa prosenttia. Vähiten poistoja tehtiin Lapualla ja Isossakyrössä, yhtä paljon molemmissa. Eniten aineistoa poistettiin Kauhavalla, jonka prosenttimäärä ylsi melkein koko maan keskiarvoon. Toiseksi eniten poistoja suoritettiin Laihialla. Kaikissa muissa kirjastoissa lukuun ottamatta Lapuaa ovat poistojen määrät korkeammat kuin hankinnat, mutta ero on kuitenkin erittäin pieni. Lapua ei myöskään tavoittanut kirjaston talousarvion toiminnallisissa tavoitteissa mainittua 5 % poistoja vuodessa.

4.3 Hankinnat ja poistot pääluokittain

Kokoelmien jakautumisen hahmottamiseksi vuonna 2012 hankitut ja poistetut niteet on jaoteltu pääluokittain seuraavassa kuviossa. Muihin niteisiin lukeutuvat luokkaa vailla olevat niteet sekä kirjainluokat. Tiedot on tilattu Axiell Finland Oy:ltä, sillä tarvittuja tietoja ei saatu kirjastojärjestelmästä itse. Luokka 05, joka koostuu lehdistä, on jätetty pois tilastoista kirjastojen pyynnöstä. Luokasta 65 iso osa on myös lehtiä, mutta niitä ei ollut mahdollista tarkemmin eritellä tätä tutkimusta varten. Tarkemmat nide- ja prosenttimäärät löytyvät liitteestä 2.

Kuvio 2. Hankitut niteet pääluokittain 2012 (Axiell Finland Oy).

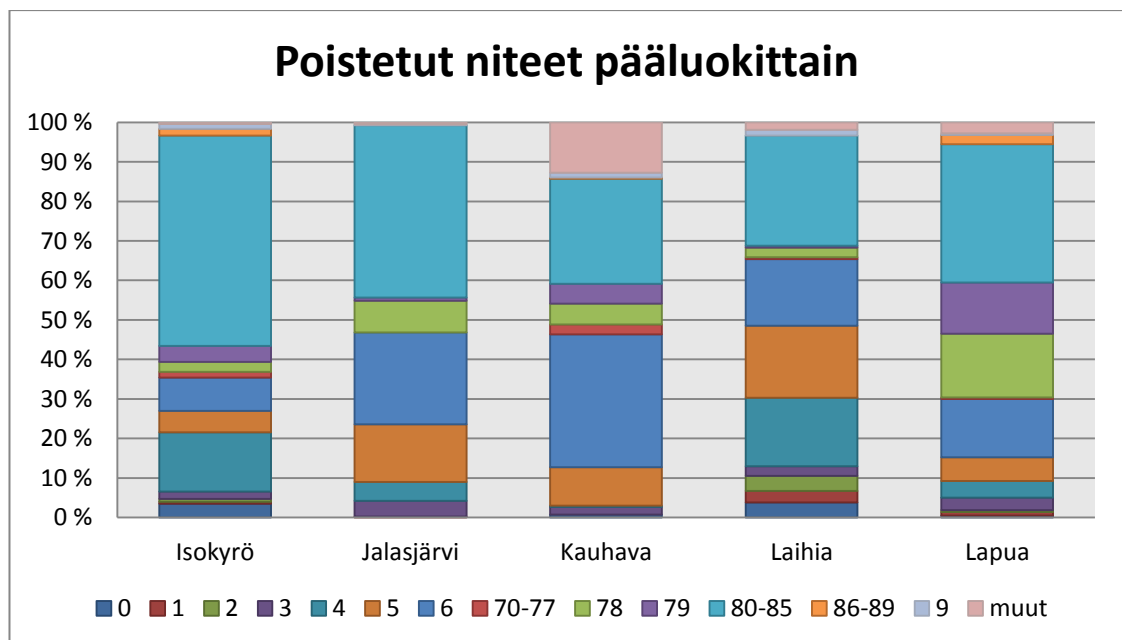
Kuviosta 2 nähdään miten melko yhtenäisiä hankinnat ovat. Suuria eroavaisuuksia ei löydy. Eniten kaikkiin kirjastoihin hankittiin kaunokirjallisuutta (luokat 80–85); Laihialla määrä oli yli puolet hankinnoista (53,7 %), kun muut kirjastot pysyivät välillä 45–50 %. Toiseksi eniten hankittiin luokkaa 6 (Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne), jota Lapualla (15,4 %) vähiten ja Kauhavalla (22,4 %) niukasti enemmän kuin Isossakyrössä (22,3 %). Luokkaa 0 (Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.) hankittiin vähiten tai toiseksi vähiten kaikkien kirjastojen kohdalla.

Luokkaa 5 (Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.) hankittiin eniten Isossakyrössä (6,08 %) ja vähiten Jalasjärvellä (4,89 %). Luokkaa 78 (Musiikki) hankittiin eniten Lapualla (6,79 %), toiseksi eniten Jalasjärvellä (5,91 %) ja vähiten Laihialla (2,15 %). Musiikki-luokkaan tilastoissa on laskettu mukaan myös cd-levyt, äänilevyt ja kasetit, joten vain osa nidemääristä on painettua aineistoa. Luokkaa 9 (Historia) hankittiin vähiten Lapualla (3,38 %) ja eniten Isossakyrössä (6,42 %) ja Jalasjärvellä (4,66 %). Luokkaa 79 (Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.) hankittiin vähiten Laihialla (1,73 %) ja eniten Kauhavalla (3,84 %).

Luokkien 70–77 (Taiteet), 86–89 (Kirjallisuustiede. Kielitiede.) ja 4 (Maantiede. Matkat. Kansatiede.) hankintamäärät eivät eroa toisistaan suuresti kirjastojen

välillä kuten eivät myöskään luokan 1 (Filosofia. Psykologia. Rajatieto) hankinnat. Luokkaa 2 (Uskonto) hankittiin Isossakyrössä hieman enemmän muihin verrattuna kuten luokkaa 3 (Yhteiskunta) Jalasjärvellä.

Poistojen suhteen käytössä olevat tilastot ovat vain suuntaa antavia. Vuoden 2012 lopulla kirjastot siirtyivät Axiell Aurora -kirjastojärjestelmään, joten tilastoissa eivät näy lainkaan sitä ennen tehdyt poistot. Alkuvuoden poistomääriä ei ole mahdollista saada, sillä ne katosivat vanhan Web Origo -järjestelmän mukana. Hankintojen nidemäärät taas on laskettu koko vuodelta.

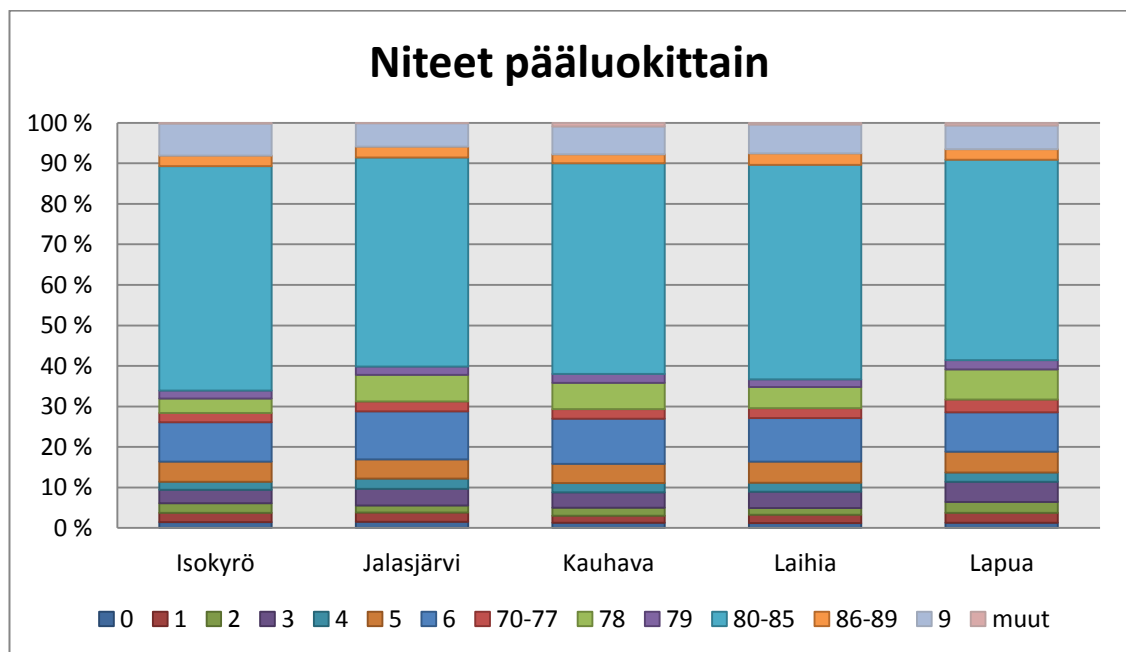
Kuvio 3. Poistetut niteet pääluokittain 2012 (Axiell Finland Oy).

Kuvio 3 paljastaa oitis suurempia eroja poistettujen niteiden luokkien välillä verrattuna hankintoihin. Isossakyrössä eniten poistettiin selkeästi luokkaa 80–85 (52,4 %). Toisena tuli luokka 4 (14,8 %), sitten luokka 6 (8,3 %) ja luokka 5 (5,4 %). Vähiten poistoja tehtiin luokista 1 (0,4 %) ja 2 (0,7 %). Jalasjärvellä ei tehty poistoja luokista 0, 2, 70–77 ja 86–89 lainkaan. Alle puolen prosentin jäivät luokat 1 ja 9. Eniten poistettiin kaunokirjallisuutta (43,6 %), luokkaa 6 (23,3 %) sekä luokkaa 5 (14,6 %).

Kauhavalla luokista 1 ja 2 ei poistettu niteitä. Alle prosentin jäätiin luokissa 4, 86–89 ja 0. Eniten poistettiin luokkaa 6 (33,6 %), jonka jälkeen tulivat kaunokirjallisuus (26,6 %) ja muut (12,8 %). Laihialla luokkia 86–89 ei poistettu yhtäkään kappaletta. Noin puolen prosentin poistot tehtiin luokista 70–77 ja 79. Eniten poistettiin kaunokirjallisuutta (27,9 %), toiseksi luokkaa 5 (18,3 %) ja kolmanneksi luokkaa 4 (17,3 %). Samoissa määrissä oli myös luokka 6 (16,8 %).

Lapuaalla poistettiin eniten kaunokirjallisuutta (35,0 %). Perässä tulivat luokat 78 (16,1 %), 6 (14,8 %) ja 79 (13,0 %). Vähiten poistoja tehtiin luokista 0, 2, 70–77, 9 ja 1, jotka kaikki jäivät alle yhden prosentin.

4.4 Kokoelmat pääluokittain

Kuvio 4. Nidemäärät pääluokittain 2012 (Axiell Finland Oy).

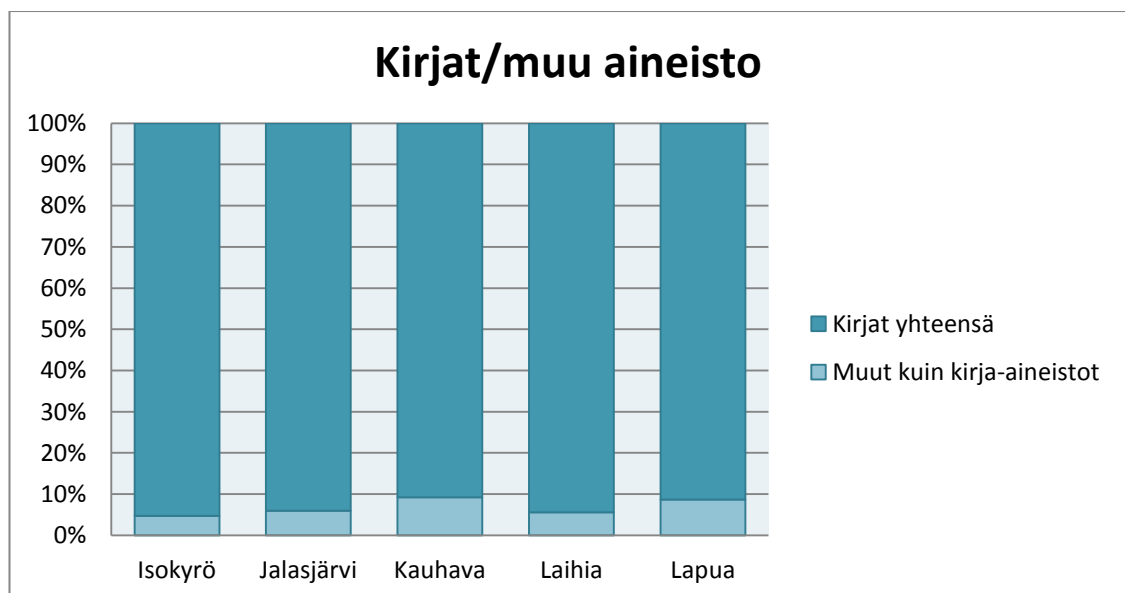
Kuviosta 4 nähdään kokoelmien olevan melko samankaltaiset. Kaikissa kirjastoissa suurimman osan kokoelmasta, noin 50 %, muodostaa kaunokirjallisuus kun toiseksi suurin on luokka 6. Samankaltainen jakauma nähdään hankittujen niteiden kohdalla. Kolmantena on Jalasjärvellä (6,6 %) ja Lapuaalla (7,4 %) luokka 78, mutta Isossakyrössä (7,9 %), Laihialla (7,1 %) ja

Kauhavalla (6,8 %) luokka 9. Viiden suurimman luokan joukkoon kuuluu myös luokka 5, jota löytyy suunnilleen sama määrä kaikista kirjastoista, noin 5 %. Vähiten kirjastoissa on luokkaa 0.

Luokkaa 9 löytyy eniten Isostakyröstä, luokkaa 3, 70–77 ja 78 Lapualta. Luokkaa 2 on eniten Isossakyrössä (2,4 %) ja Lapualla (2,7 %). Jalasjärvellä taas on eniten luokkaa 4. Kaiken kaikkiaan eroavaisuudet niteiden määrissä ovat suhteellisen pieniä.

4.5 Kokonaiskokoelmat aineistolajeittain

Kirjat luonnollisesti muodostavat kirjaston ydinkokoelman, mutta yhteiskunnan muuttuttua myös erilaisen aineiston tarjonnan on vastattava asiakkaiden luomaa kysyntää. Muihin aineistoihin lukeutuvat muun muassa nuotit ja partituurit, musiikkiäänitteet, av-aineistot ja äänikirjat.

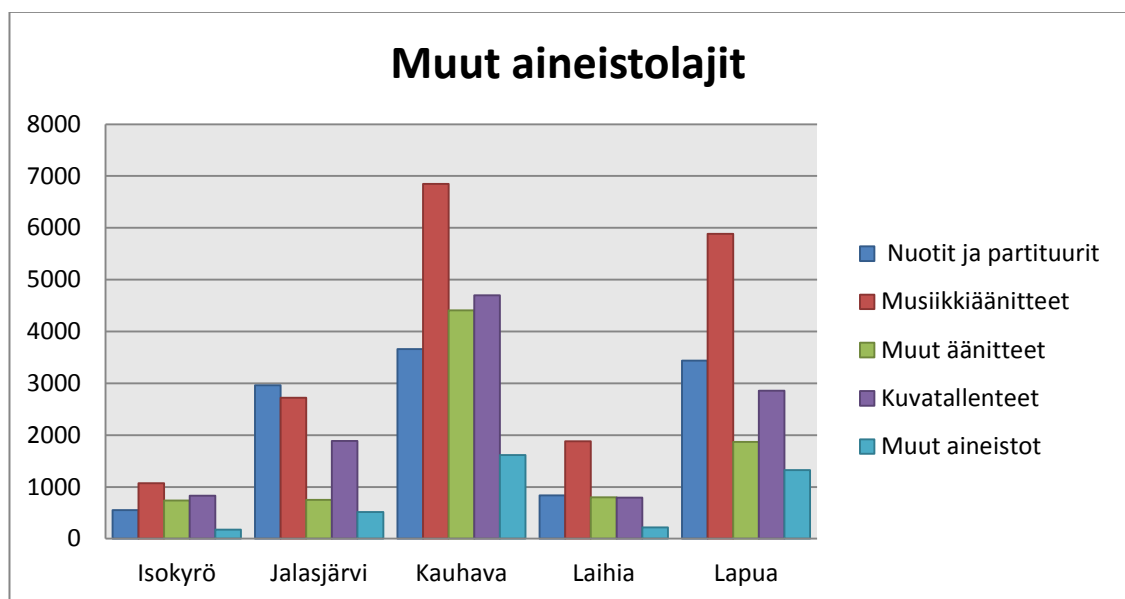

Kuvio 5. Kirjojen ja muun aineiston jakautuminen 2012 (Suomen yleisten kirjastojen tilastot).

Kuviosta 5 havaitaan miten kirja-aineistot muodostavat suurimman osan kokoelmasta jokaisessa kirjastossa. Kirjojen osuus on Isossakyrössä 95,3 %, Laihialla 94,5 % ja Jalasjärvellä 94,2 %. Lapualla (91,5 %) ja Kauhavalla (90,9 %)

määrät ovat hieman pienemmät, mutta kirjat ovat silti hallitsevin aineistolaji. Yhdessäkään kirjastossa muun aineiston määrä ei ylitä 10 prosenttia kokonaiskokoelmasta.

Kuvataallenteisiin sisältyvät videot sekä DVD- ja Blu-ray-levyt. Musiikkiäänitteisiin kuuluvat taas CD-levyt, kasetit ja LP-levyt. Muut äänitteet kattavat muun muassa äänikirjat. Muut aineistot sisältävät mm. kartat, diat, pelit, mikrofilmit sekä CD-ROM-levyt.

Kuvio 6. Muiden aineistonlajien jakautuminen 2012 (Suomen yleisten kirjastojen tilastot).

Kuvio 6 osoittaa, että Kauhavalla musiikkiäänitteiden osuus on selkeästi suurin. Toiseksi suurin on kuvataallenteet, sitten muut äänitteet, jonka jälkeen nuotit ja partituurit. Lapualla myös musiikkiäänitteet hallitsevat muita aineistolajeja. Nuotit ja partituurit ovat toisena ja kuvataallenteet kolmantena. Laihialla musiikkiäänitteitä on eniten, mutta muut ovat tasaisesti jakaantuneet lukuun ottamatta muita aineistoja, joita on vähiten. Isossakyrössä musiikkiäänitteitä on vain hieman enemmän kuin kuvataallenteita ja muita äänitteitä. Jalsjärvellä nuotteja ja partituureja on eniten, mutta niitäkin vain noin pari sataa enemmän kuin musiikkiäänitteitä. Kolmanneksi eniten on kuvataallenteita.

4.6 Yhteenveto tilastoista

Uutuuskirjahankinnoissa vain Laihia jäi suosituksen alapuolelle, kun muut kirjastot ylittivät sen. Varsinkin Isokyrö ja Jalasjärvi pieninä kuntina saavuttivat hyvän uutuustarjonnan. Kokonaishankinnoissa ja -poistoissa kaikki jäivät alle suositellun kahdeksan prosentin. Laihialla hankittiin niteitä eniten ja Isossakyrössä vähiten, kun poistoja tehtiin eniten Kauhavalla ja vähiten Lapualla ja Isossakyrössä.

Hankittujen niteiden jakautuminen pääluokittain oli melko yhtenäistä. Luokkia 80–85 ja 6 hankittiin yleisesti eniten ja luokkaa 0 vähiten. Luokkaa 78 hankittiin Jalasjärvellä ja Lapualla hieman enemmän verrattuna muihin kirjastoihin. Isossakyrössä taas hankittiin luokkia 5 ja 9 ja Jalasjärvellä luokkaa 3 enemmän. Poistojen kohdalla kirjastoilla oli selvästi eri painopisteitä. Ainoastaan Kauhavalla tehtiin eniten poistoja luokasta 6, kun muissa kirjastoissa poistettiin luokkia 80–85. Monissa kirjastoissa paljon poistettuihin lukeutuivat luokat 4, 5 ja 6. Jalasjärvellä, Kauhavalla ja Laihialla oli luokkia, joista ei poistettu niteitä lainkaan.

Mitä tulee niteiden jakautumiseen pääluokittain, kirjastojen kokoelmissa ei ole merkittäviä eroja. Nidemäärät mukailevat hankintoja: suurin luokka on 80–85 ja toisena luokka 6. Viiden suurimman ryhmään lukeutuvat luokat 78, 9 ja 5. Kokonaiskokoelmista muun aineiston osuus kaikissa kirjastoissa jää alle 10 %. Muusta aineistosta Kauhavalla ja Lapualla on selvästi eniten musiikkiäänitteitä ja Jalasjärvellä nuotteja ja partituureja.

4.7 Tämänhetkiset valinta- ja poistoperiaatteet

Lakia-kirjastojen omien mahdollisten kirjallisten valinta- ja poistoperiaatteiden lisäksi nykyisiä käytäntöjä kartoitettiin kyselyllä.

4.7.1 Isonkyrön kunnankirjasto

Isonkyrön kunnankirjastossa koululaiset ja opiskelijat sekä lapsiperheet ovat tärkeitä kohderyhmiä. Käyttäjiä löytyy myös ikäihmisistä ja aikuisista, joille suurin

osa aineistosta on kohdistettu. Kirjastolla on kirjalliset valinta- ja poistoperiaatteet. Valintoihin vaikuttavat resurssit, lainauksesta kertyneet kokemukset, asiakkaiden toivomukset sekä aineiston saatavuus. Valintatyössä yritetään huomioida kaikki kunnan asukkaat ja heidän tarpeensa tasapuolisesti. Valintaperusteisiin vaikuttavat suuri käsityön harrastajien määrä. Maantieteellisen sijaintinsa vuoksi kirjasto hankkii mahdollisuuksien mukaan niin Vaasan kuin Seinäjoen alueen oppilaitoksissa käytettyjä oppikirjoja. Mielessä pidetään myös paikkakunnalle muuttavat ulkomaalaiset ja muut erikoisryhmät sekä satunnaiset käyttäjät.

Kokoelmiin ei hankita rasistista tai muuten sopimatonta aineistoa kuten pornoa. Huonosti kirjastokäyttöä kestävästä materiaalista tehdyn aineiston hankintaa vältetään. Myöskään pelejä, joissa on K-18-ikärajoitus, ei hankita. Peleistä valitaan mahdollisimman alhaisen ikärajan omaavat, jotta ne sopivat useille käyttäjille. Valintoja tehdessä otetaan huomioon muiden Lakia-kirjastojen valinnat: jokin teos saatetaan hankkia, jos muutkin ovat niin tehneet, mutta jotkin harvinaisemmat nimekkeet jätetään hankkimatta, jos ne löytyvät jostain muusta Lakia-kirjastosta. Asiakastoiveisiin vastataan yleensä hankkimalla oma kappale uudemmasta aineistosta, mutta jos kyseessä on vanhempi aineisto, se tilataan Lakia-lainana.

Kirjaston kokoelmassa on paljon käsityö- ja historiakirjoja, joita myös hankitaan lisää. Uskonto- ja runokirjojen kokoelmat ovat suuria, ja niitä pyritään pienentämään vähentämällä hankintaa. Matematiikan, kemian tai fysiikan teoksia on hankittu vähemmän tai pelkästään ostotukirahoilla. Opiskelu- ja ammattikirjoja hankitaan rajoitetummin suureksi osaksi niiden korkean hinnan sekä käyttäjäryhmän vuoksi; opiskelijat eivät kuitenkaan ole suurin käyttäjäryhmä. Kurssikirjojen kohdalla otetaan huomioon aineiston ajankohtaisuus ja vanhenemisnopeus. Kotiseutukokoelmaan hankitaan kuntaan liittyvää aineistoa.

Aineistolajeista kirjojen jälkeen hankitaan eniten lehtiä. Muusta aineistosta DVD-levyjen jälkeen tulevat CD-levyt ja äänikirjat. CD-levyjen hankintaan vaikuttavat resurssit, joten kysynnällä on suuri vaikutus. CD-ROM-levyjä ei enää juurikaan hankita, mutta konsolipelien suuren suosion johdosta, niitä saatetaan hankkia enemmän tulevaisuudessa.

Kokoelmista poistetaan sisällöllisesti vanhentuneet teokset ja aineisto, jota ei ole lainattu hetkeen. Teokset, joita ei pysty korjaamaan, sekä rikkiäiset CD-ROM-, CD- ja DVD-levyt poistetaan myös. Niistä kirjoista, joista vain yksi kappale riittää, poistetaan kaksois- ja kolmoiskappaleita. Tarkempia kriteereitä ei ole vaan poistaminen tapahtuu oman arvioinnin kautta. Eniten kokoelmista poistetaan luokkaa 84.2 eli suomenkielistä kertomakirjallisuutta niin aikuisten kuin nuorten puolelta. Tietokirjallisuutta poistetaan yhtä paljon suhteessa kertomakirjallisuuteen. Tietokirjoista poistetaan vanhentuneita teoksia kuten atk-kirjoja ja oikeustieteen aineistoa. Poistot keskittyvät kuitenkin romaaneihin. Historiaa poistetaan vähiten, samoin käsityö- ja runokirjoja sekä lastenkirjoja.

4.7.2 Jalasjärven kunnankirjasto

Jalasjärven kunnankirjaston tärkeimmät käyttäjäryhmät ovat lapsiperheet, opiskelijat sekä aktiivikäyttäjät: miehet, jotka käyvät päivittäin lukemassa lehdet sekä kirjoja lainaavat miehet ja naiset. Kansalaisopiston käsityö- ja muu kurssitarjonta otetaan valinnoissa huomioon. Myös pääsykoe- ja kurssikirjoja hankitaan niin kattavasti kuin mahdollista mutta kuitenkin resurssien ja kysynnän mukaan. Valinnoissaan kirjasto pyrkii ottamaan huomioon eri väestöryhmät ja pysymään puolueettomana moraalisten, poliittisten, uskonnollisten ja sosiaalisten kysymysten suhteen. Kirjastosta löytyvät kirjalliset valinta- ja poistoperiaatteet, joissa määritellään myös tiettyjen kirjallisuustyyppien suositeltu prosenttiosuus kokonaiskokoelmasta.

Käsityö- ja harrastekirjoja hankitaan paljon kuten myös historiakirjoja niiden suurien lainausmäärien vuoksi. Sosiaali-, kasvatus- ja terveystieteiden ammattikirjallisuutta hankintaan keskimääräistä enemmän, kun taas uskontokirjat, runoteokset ja näytelmät jäävät vähemmälle niiden pienien lainauskertojen vuoksi. Kokoelmiin ei hankita esim. pornoa tai kovaa väkivaltaa tai aineistoa, joka yllyttäisi tai kiihottaisi tiettyä kansanryhmää vastaan. Mitään rajoituksia aihealueiden suhteen ei ole vaan jokaisen yksittäisen valinnan kohdalla mietitään onko sille käyttöä kirjastossa. Kirjasto ei aktiivisesti seuraa mitä muut Lakia-kirjastot

hankkivat kokoelmiinsa. Omat hankintansa Jalasjärvi tekee oletetun tarpeen ja arvellun käytön mukaisesti.

Aineistolajeista kirjoja hankitaan eniten. DVD-elokuvien ja äänikirjojen hankintaa on lisätty, ja av-aineistoa pyritään muutenkin hankkimaan monipuolisesti niin aikuisille kuin nuorille. Poistamisen kriteereihin kuuluvat lainauskertojen määrä, vanhentunut tai väärä sisältö sekä likaisuus. Poistoja tehdään myös jos samasta teoksesta on useampi nide tai samaa aihealuetta useampi teos. Eniten poistoja tehdään yhteiskunta-luokasta (luokka 3), joihin lukeutuvat esim. vanhentuneet lakikirjat. Historia- ja taideluokista (luokat 9 ja 7) poistetaan vähemmän, sillä aineiston sisältö ei vanhene.

4.7.3 Kauhavan kaupunginkirjasto

Kauhavan kaupunginkirjastolla ei ole mitään tiettyä käyttäjäryhmää, joiden tarpeisiin pitäisi kiinnittää suurempaa huomiota. Kirjastoautossa taasen eniten käyvät koululaiset ja eläkeläiset. Alueella toimiva kansalaisopisto vaikuttaa kirjaston valintaperusteisiin kuten myös runsas paikallinen yrittäjyys. Kauhavalla on kotiseutukokoelma, johon kerätään alueeseen liittyvää ja paikallisten tuottamaa aineistoa.

Kirjastossa on olemassa kirjalliset valinta- ja poistoperiaatteet. Valintaan vaikuttavat käyttötilastot, kysyntä ja asiakkaiden toivomukset. Tiettyjen aihealueiden hankintaa ei rajoiteta eikä hankita suhteellisesti vähemmän. Eniten Kauhavalla hankitaan ilmailuun ja ilmasotaan, historiaan yleisemmin ja kädentaitoihin liittyvää materiaalia. Ilmailualan aineiston hankintaan keskittyminen selittyy Kauhavalla siellä vielä toistaiseksi sijaitsevan lentosotakoulun takia. Kirjastossa määritellään joka vuosi hankinnan painoalueet, jotka ovat kuluvana vuonna konsolipelit ja äänikirjat. Vieraskielistä aineistoa hankitaan kansainvälistymisen myötä täydentämään suomenkielistä kokoelmaa. Oppi- ja kurssikirjoja valitessa otetaan huomioon alueen oppilaitokset sekä yleinen mielenkiinto. Aineistoa, joka korostaa väkivaltaa, loukkaa ihmisoikeuksia tai halventaa vähemmistöjä ei hankita.

Kokoelmasta poistamisen syynä on huono kunto, katoaminen, vanhentunut sisältö tai vähäinen käyttö. Jos materiaali on vanhaa ja siitä on kaksoiskappaleet, se poistetaan. Muun muassa lakikirjat ja muut tietokirjat, joissa on väärää tietoa, poistetaan kuten myös vähän lainattu iäkkäämpi aineisto. Huonokuntoinen av-aineisto poistetaan. Mitään tiettyä luokkaa tai aihealuetta ei poisteta enemmän verrattuna muihin, mutta harvemmin poistetaan luokkaan 39 (Maanpuolustus) kuuluvaa aineistoa.

4.7.4 Laihian kunnankirjasto

Laihian kunnankirjaston tärkein käyttäjäryhmä on lapsiperheet mutta opiskelijoitakin riittää. Kirjastossa on kirjalliset valinta- ja poistoperiaatteet. Valintoihin vaikuttavat yleisesti kunnan väestörakenne ja paikalliset koulut, yhdistykset, järjestöt, kerhot ja kansalaisopisto. Koulujen oppikirjoja ei hankita, mutta yliopistojen alimman arvosanan kysytyimmät kurssikirjat kuten myös pääsykoekirjat hankitaan. Valintaperusteisiin erityisesti luokan 69 (Liiketalous) kohdalla vaikuttaa lähellä sijaitseva Vaasan yliopisto. Vaasan ja Etelä-Pohjanmaan kesäyliopistojen tutkintovaatimukset otetaan huomioon hankinnoissa. Mitään luokkaa tai aihealuetta ei hankita vähemmän suhteessa muihin. Enemmän hankitaan luokkia 38 (Kasvatus), 59.2 (Terveystieteet) ja 69 verrattuna muihin tietokirjaluokkiin. Dekkareita hankitaan paljon myös. Aiemmin on panostettu luokan 2 (Uskonto) hankintaan, eikä poistoja ole juuri tehty kyseisestä luokasta.

Omakustanteita ja uskonnollisten ääriliikkeiden julkaisuja kartutetaan rajoitetummin. Väkivaltaa ja sotaa ihannoivaa, rotusortoa puoltavaa tai muuten inhimillisiä perusarvoja loukkaavaa aineistoa ei hankita. Valinnoissa kiinnitetään huomiota taiteelliseen ja kielelliseen tasoon. Asiakkaiden toiveet otetaan huomioon budjetin ja kirjaston valintaohjelman puitteissa.

Tietokirjallisuutta poistetaan vanhentuneen sisällön vuoksi ja korvataan uudistetuilla painoksilla tai vastaavalla uudella teoksella. Poistojen suhteen ei ole erityisiä kriteerejä eikä kokoelmasta poisteta jotakin luokkaa tai aihealuetta enemmän. Vähemmän poistoja tehdään luokista 2, 49 (Kansatiede), 74

(Maalaustaide) ja 99.1 (Elämäkerrat), sillä näiden kohdalla tiedot eivät varsinaisesti vanhene joten poistamiselle ei ole tarvetta.

4.7.5 Lapuan kaupunginkirjasto

Lapuan kaupunginkirjaston tärkeimmät käyttäjäryhmät ovat lapsiperheet, koululaiset, opiskelijat, opettajat, lehtilukusalin sekä asiakaskoneiden käyttäjät ja lukemista harrastavat. Valintaperusteisiin vaikuttavat ala- ja yläkoulut, lukio ja ammatillinen oppilaitos, kansalais- ja musiikkiopistot sekä venäläiset opiskelijat ja maahanmuuttajat. Kotiseutukokoelmaan hankitaan kattavasti Lapuaa käsitteleviä ja paikallisten tekemiä teoksia.

Kirjastossa ei ole kirjallisia valinta- ja poistoperiaatteita. Kokoelmien muodostamisesta on oma lukunsa talousarvion toiminnallisissa tavoitteissa. Nämä vastaavat yleisten kirjastojen laatusuosituksia, mm. vuodessa 1 000 asukasta kohden 300–400 kirjaa ja muuta aineistoa 100 kpl. Muihin tavoitteisiin kuuluu alle 5 vuotta nuoremman aineiston määrä kokoelmasta vähintään 30 % sekä poistot noin 5 % vuodessa.

Kirjastoon ei hankita lain ja hyvien tapojen vastaista aineistoa eikä liian ronskia kieltä sisältäviä teoksia. Omakustanteiden suhteen ollaan kriittisempiä valintojen suhteen. Kotiseutukokoelman lisäksi kirjastoon hankitaan pohjalaisaiheista kirjallisuutta, sukukirjoja sekä elämäkertoja niiden kovan kysynnän vuoksi. Myös yhteiskunnallista, lainsäädäntöön, opetukseen ja kädentaitoihin liittyvää aineistoa hankitaan enemmän kysynnän takia verraten muihin luokkiin. Hankinnassa pyritään olemaan tasapuolisia, mutta kysyntä ja tarjonta ohjaavat valintoja. Vähäisen julkaisun aineistoa on vaikea hankkia runsaasti. Rajatietoa hankitaan kriittisesti. Kokoelmiin hankitaan CD-ROM-levyjä vain kieliin ja kielten opiskeluun liittyvää aineistoa sekä lasten pelejä. Tieto- ja kaunokirjallisia CD-ROM-levyjä ei hankita kovin paljoa niiden niukan kysynnän vuoksi. Musiikissa Black Metal -musiikkia ei hankita, kun kirjallisuudessa taas eroottinen aineisto valitaan varoen. Konsolipeleihin ja DVD-levyihin, kuten karaoke-levyihin, on panostettu viime aikoina. Tarjonta on kuitenkin vielä suhteellisen pientä.

Poistamisen kriteereinä ovat vanhentunut sisältö esim. lakien, tilastotietojen ja käytetyn kielen kohdalla. Myös johonkin tiettyyn ajankohtaan tai muuten merkityksettömään asiaan, esim. poliittiseen tapahtumaan, sidoksissa olevat teokset poistetaan kokonaan tai ainakin kaksoiskappaleet. Vanhentuneen sisällön takia poistetun teoksen tilalle pyritään hankkimaan uudistettu painos kyseisestä teoksesta. Rikkinäiset, likaiset tai sotketut kirjat sekä naarmuuntuneet levyt poistetaan. Teosta ei poisteta, jos sitä on lainattu kuluneena vuonna, jollei se ole auttamattomasti vanhentunut, esim. lait. Kirjaston kokoelmasta karsitaan luokkia 3 ja 6 tarkemmin muihin verrattuna, sillä niiden aineistoissa vanhentuneisuus on nopeampaa. Luokan 7 teoksia ja nuottijulkaisuja poistetaan taas vähemmän.

4.7.6 Yhteenveto periaatteista

Neljä viidestä kirjastosta mainitsee tärkeimmäksi käyttäjäryhmäksi lapsiperheet, mutta Kauhavalla ei mikään ryhmä nouse muiden yli. Muut käyttäjäryhmät otetaan huomioon tasapuolisesti. Valintoihin vaikuttavat kaikkien kirjastojen kohdalla tarjolla olevat resurssit sekä asiakkaiden toivomukset ja luoma kysyntä. Varsinkin lähistön oppilaitokset vaikuttavat hankintoihin. Valintojen ulkopuolelle jäävät loukkaava ja muuten sopimaton tai sisällöltään epäilyttävä aineisto. Poistamisen perusteena ovat aineiston huono kunto, vanhentunut sisältö sekä useammat kappaleet.

Vain Lapuan kaupunginkirjastossa ei ole varsinaisia kirjallisia valinta- ja poistoperiaatteita vaan ohjeistus kokoelmien muodostamiseen löytyy talousarvion toiminnallisista tavoitteista. Joillakin kirjastoilla on hyvin tarkat kirjalliset valinta- ja poistoperiaatteet, joissa kriteerit on listattu aineistotyypeittäin kuten esim. Laihialla. Toisilla taas on käytössä pintapuolinen ohjeistus, jolloin painottuu valitsijan oma harkinta yksittäisen teoksen kohdalla. Jotkut kirjastoista seuraavat muiden Lakia-kirjastojen tekemiä hankintoja, mutta eivät kaikki.

Kirjastoille on karttunut joitain aihealueita ja luokkia enemmän verrattuna muihin. Isossakyrössä on käsityö-, historia-, uskonto- ja runokirjoja runsaasti. Jalasjärveltä löytyy paljon käsityö-, harraste- ja historiakirjoja mutta lisäksi myös sosiaali-, kasvatus- ja terveystieteiden teoksia. Kauhavan kokoelmissa on ilmailuun,

ilmasotaan ja maanpuolustukseen liittyvän materiaalin lisäksi käsityötä ja historiaa. Laihialla uskontokirjoja on kosolti sekä kasvatuksen, terveydenhuollon ja liiketalouden teoksia. Lapualla on nuottijulkaisujen ja pohjalaisaiheisen kirjallisuuden lisäksi yhteiskuntaan, opetukseen, lainsäädäntöön ja kädentaitoihin liittyvää aineistoa.

Pohjimmiltaan kirjalliset valinta- ja poistoperiaatteet tai niitä vastaavat ohjeistukset ovat Lakia-kirjastoissa samanlaiset. Peruskäytännöissä ei ole suuria ristiriitaisuuksia, jotka vaikeuttaisivat yhteisen kokoelmapolitiikan laatimista. Kysely puolestaan paljasti eroavaisuuksia hankinnoissa ja poistoissa: joitakin tiettyjä luokkia kartutetaan enemmän, kun taas joitain poistetaan vähemmän. Paljastuneet painopisteet voisivat antaa suuntaa mahdollisille erikoistumisaikeille.

5 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli Lakia-kirjastojen toimeksiannosta arvioida kimpun kokoelmia sekä valottaa nykyisiä kokoelmatyön käytäntöjä, sillä varsinkin valintojen ja poistojen tekeminen on hankalaa, kun muiden kirjastojen menettelytapoja ei tiedetä tarpeeksi hyvin. Tutkitut tilastot antavat melko kattavan kuvan kokoelmista ja niiden laadusta. Tosin saadut tilastot poistetuista niteistä pääluokittain olivat puutteelliset, mikä vääristi tuloksia. Kyselyn avulla tarkentuivat käytössä olevat valinta- ja poistoperiaatteet sekä kokoelmien painopisteet pääluokkien suhteen.

Kaunokirjallisuus sekä historia- ja käsityökirjat kuuluvat enemmistönä kaikkien kirjastojen tarjontaan. Kirjastojen painopisteet pääluokkien suhteen hankinnoissa ja poistoissa sekä nidemäärissä kuitenkin eroavat hieman. Kirjastot voisivat näiden erojen perusteella antaa jonkin kirjaston erikoistua tiettyyn aihealueeseen tai luokkaan, johon liittyvää aineistoa siellä on paljon jo entuudestaan. Eroavaisuuksien perusteella paljastui joitakin luokkia, joihin kirjastot voisivat erikoistua:

Isokyrö: uskonto- ja runokirjat (luokat 2 ja 82)

Jalasjärvi: musiikkiaineisto, erityisesti nuotit ja partituurit; sosiaali-, kasvatus- ja terveyskirjat (luokat 37, 38 ja 59)

Kauhava: maanpuolustus (luokka 39) sekä ilmailuun liittyvät teokset

Laihia: kasvatus- ja terveyskirjat (luokat 38 ja 59) sekä liiketalouden aineisto (luokka 69)

Lapua: musiikkiaineisto, erityisesti nuottijulkaisut; oikeustieteen ja kasvatuksen kirjojen (luokat 33 ja 38) lisäksi pohjalaisaiheinen materiaali

On mahdollista, että mainittujen luokkien sisältämistä alaluokista paljastuisi sopivampia, suppeampia erikoistumisen kohteita, mutta tämän tutkimuksen puitteissa alaluokkiin ei erikseen perehdytty niiden valtavan kirjon vuoksi.

Suuri osa hankinnoista voitaisiin keskittää yhdelle kirjastolle, ja muut kirjastot saisivat uudistettua omia kokoelmiaan poistamalla ylimääräisiä, päällekkäisiä kappaleita tai siirtämällä niitä toiseen kirjastoon. Erikoistumista ei ole pakko keskittää yhteen kirjastoon vaan kokoelmaa voidaan jakaa kahden kesken. Kuten listatuista luokista nähdään, mm. Laihialla ja Jalasjärvellä on paljon samoja luokkia kokoelmissaan. Molemmat kirjastot voisivat yhteisesti suunnitella esim. listat hankittavista aineistoista. Keskittäminen toisi fyysistä tilaa toisiin kirjastoihin mutta saattaisi samalla luonnollisesti aiheuttaa tilaongelmia toisiin. Asiaa on siis pohdittava tarkasti; onko jonkinasteinen erikoistuminen kannattavaa vai onko järkevämpää koordinoita valinta- ja poistoperiaatteet jollakin toisella tapaa vastaisuudessa.

Tutkimuksesta jäivät pois mm. elektroniset aineistot, joiden valinta- ja poistoperiaatteet ovat oiva tulevien opinnäytetöiden aihe. Myös lainauksen jakautuminen pääluokittain antaisi tietoa siitä, minkälainen aineisto on kysyttyä missäkin kirjastossa, mikä taas voisi auttaa erikoistumispäätöksissä. Tässä tutkimuksessa saadut tulokset tarjoavat materiaalia kirjastoille yhteisen kokoelmapolitiikan laadintaan. Jos kirjastot erikoistuvat edes jossain määrin, on oltava selkeä ohjeistus siitä, mitä hankitaan minnekin ja poistetaan mistäkin. Vaikka merkittäviin toimenpiteisiin ei ryhdyttäisikään, kommunikaatiota kirjastojen välillä kannattaa lisätä. On hyödyllistä olla tietoinen muiden Lakia-kirjastojen kokoelmista ja seurata aktiivisesti muiden tekemää kokoelmatyötä, jotta yhteistyö sujuu tehokkaasti. Mahdollisilla tulevilla kuntaliitoksilla on oma vaikutuksensa päätöksiin, mutta kirjastojen välisen yhteistyön on toimittava yli uusien kuntarajojen.

LÄHTEET

Evans, G. E. 2005. Developing library and information center collections. Fifth edition. Westport: Libraries Unlimited.

Gregory, V. L. 2011. Collection Development and Management for 21st Century Library Collections: an Introduction. New York: Neal-Schuman Publishers, Inc.

Historia. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Isonkyrön kunta. [Viitattu 4.6.2013].
Saattavana: <http://www.isokyro.fi/?id=38&lang=fi>

Johnson, P. 2009. Fundamentals of Collection Development and Management. Second edition. Chicago: American Library Association.

Kananen, J. 2008. Kvantti: kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 89.

Kekki, K. 2003. Yleisten kirjastojen kimpat. Kansalliskirjasto-lehti (6), 13–15.

Kirjastohakemisto. [Verkkosivusto]. Kirjastot.fi. [Viitattu 10.9.2013]. Saattavana: <http://hakemisto.kirjastot.fi/search#>

Penttala-Salli, M. 4.6.2013. Kirjastotoimenjohtaja. Isonkyrön kunnankirjasto. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Niina Sorvari. [Viitattu 4.6.2013].

Suomen yleisten kirjastojen tilastot. 2010. [Verkkosivusto]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 4.6.2013]. Saattavana: <http://tilastot.kirjastot.fi/fi-FI/vuositilastot.aspx>

Yleisten kirjastojen laatusuositus. 2010. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetusministeriön julkaisuja 20. [Viitattu 4.6.2013].
Saattavana: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OKM20.pdf?lang=fi>

Wilén, R. & Kortelainen, T. 2007. Kirjastokokoelmien kehittämisen ja arvioinnin perusteet: teoria, menetelmät, käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Wilén, R. 2011 Aineiston poistaminen kokoelmien kehittämisen työvälineenä. Signum (1), 11–17.

LIITTEET

Liite 1 Kysely kokoelmatyöstä Lakia-kirjastoille

lähetetty 4.6.2013

1. Kyselyyn vastaava kirjasto
2. Mitkä ovat kirjastonne tärkeimmät käyttäjäryhmät (esim. lapsiperheet, koululaiset)?
3. Vaikuttavatko valintaperusteisiinne jotkin alueen toimijat (oppilaitokset, kieliryhmät, yhdistykset, harrasteryhmät tms.)?
4. Mitkä ovat kriteerinne valintojen suhteen (esim. millaista sopimatonta aineistoa, muiden Lakia-kirjastojen valinnat)?
5. Hankitteko kirjastoonne suhteellisesti enemmän jotakin tiettyä luokkaa tai aihealuetta (esim. historia, uskonto)?
6. Hankitteko jotakin luokkaa tai aihealuetta suhteellisesti vähemmän?
7. Pyrittekö kartuttamaan joitain aihealueita rajoitetummin?
8. Minkälaista aineistoa kokoelmiinne ei hankita (esim. tietty aihe)?
9. Panostetaanko kirjastossanne joidenkin aineistolajien hankintaan suhteellisesti enemmän?
10. Mitkä ovat kriteerinne poistojen suhteen (esim. lainauskertojen määrä, millainen vanhentunut sisältö)?
11. Poistatteko kokoelmastanne jotakin luokkaa tai aihealuetta suhteellisesti enemmän?
12. Poistatteko jotakin luokkaa tai aihealuetta suhteellisesti vähemmän?

Liite 2 Lakia-kirjastojen nidemäärät pääluokittain sekä hankinnat ja poistot pääluokittain vuodelta 2012

Isokyrö.	niteet	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	904	1,43
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	1 458	2,30
2 Uskonto.	1 489	2,35
3 Yhteiskunta.	2 126	3,36
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	1 223	1,93
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	3 151	4,98
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	6 172	9,75
70-77 Taiteet.	1 436	2,27
78 Musiikki.	2 246	3,55
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	1 240	1,96
80-85 Kaunokirjallisuus.	35 077	55,43
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	1 654	2,61
9 Historia.	4 966	7,85
Muut	137	0,22
YHT.	63279	100,00
Lehdet (05)	1 144	

Isokyrö.	hankinnat	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	34	1,28
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	40	1,51
2 Uskonto.	51	1,93
3 Yhteiskunta.	87	3,29
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	47	1,77
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	161	6,08
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	590	22,28
70-77 Taiteet.	48	1,81
78 Musiikki.	85	3,21
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	59	2,23
80-85 Kaunokirjallisuus.	1 194	45,09
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	48	1,81
9 Historia.	170	6,42
Muut	34	1,28
YHT.	2648	100,00
Lehdet (05)	462	

Isokyrö.	poistot	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	34	4,92
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	3	0,43
2 Uskonto.	5	0,72
3 Yhteiskunta.	13	1,88
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	102	14,76
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	37	5,35
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	57	8,25
70-77 Taiteet.	10	1,45
78 Musiikki.	17	2,46
79 Liikunta.	28	4,05
80-85 Kaunokirjallisuus.	362	52,39
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	12	1,74
9 Historia.	8	1,16
Muut	3	0,43
YHT.	691	100,00
Lehdet (05)	7	

Jalasjärvi.	niteet	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	1 609	1,50
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	2 497	2,33
2 Uskonto.	1 843	1,72
3 Yhteiskunta.	4 449	4,15
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	2 640	2,46
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	5 091	4,75
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	12 705	11,86
70-77 Taiteet.	2 634	2,46
78 Musiikki.	7 065	6,59
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	2 142	2,00
80-85 Kaunokirjallisuus.	55 341	51,64
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	2 861	2,67
9 Historia.	6 166	5,75
Muut	121	0,11
YHT.	107 164	100,00
Lehdet (05)	1 223	

Jalasjärvi.	hankinnat	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	35	0,80
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	69	1,58
2 Uskonto.	22	0,50
3 Yhteiskunta.	175	4,00
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	84	1,92
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	214	4,89
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	781	17,84
70-77 Taiteet.	85	1,94
78 Musiikki.	259	5,91
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	114	2,60
80-85 Kaunokirjallisuus.	2 186	49,92
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	64	1,46
9 Historia.	204	4,66
Muut	87	1,99
YHT.	4379	100,00
Lehdet (05)	367	

Jalasjärvi.	poistot	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	0	0
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	1	0,25
2 Uskonto.	0	0
3 Yhteiskunta.	16	4,01
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	19	4,76
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	58	14,54
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	93	23,31
70-77 Taiteet.	0	0
78 Musiikki.	32	8,02
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	3	0,75
80-85 Kaunokirjallisuus.	174	43,61
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	0	0
9 Historia.	1	0,25
Muut	2	0,50
YHT.	399	100,00
Lehdet (05)	1	

Kauhava.	niteet	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	2 619	1,25
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	3 668	1,76
2 Uskonto.	4 114	1,97
3 Yhteiskunta.	7 902	3,79
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	4 782	2,29
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	9 943	4,76
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	23 286	11,15
70-77 Taiteet.	4 993	2,39
78 Musiikki.	13 481	6,46
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	4 624	2,22
80-85 Kaunokirjallisuus.	108 459	51,96
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	4 673	2,24
9 Historia.	14 271	6,84
Muut	1938	0,93
YHT.	208 753	100,00
Lehdet (05)	4 681	

Kauhava.	hankinnat	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	77	0,78
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	122	1,24
2 Uskonto.	119	1,21
3 Yhteiskunta.	281	2,86
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	193	1,96
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	563	5,72
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	2 207	22,43
70-77 Taiteet.	163	1,66
78 Musiikki.	378	3,84
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	378	3,84
80-85 Kaunokirjallisuus.	4 629	47,04
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	99	1,01
9 Historia.	376	3,82
Muut	255	2,59
YHT.	9840	100,00
Lehdet (05)	1 384	

Kauhava.	poistot	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	14	0,76
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	0	0
2 Uskonto.	0	0
3 Yhteiskunta.	36	1,95
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	6	0,32
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	179	9,68
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	622	33,64
70-77 Taiteet.	46	2,49
78 Musiikki.	97	5,25
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	94	5,08
80-85 Kaunokirjallisuus.	491	26,55
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	6	0,32
9 Historia.	22	1,19
Muut	236	12,76
YHT.	1849	100,00
Lehdet (05)	340	

Laihia.	niteet	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	838	1,18
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	1 505	2,13
2 Uskonto.	1 132	1,60
3 Yhteiskunta.	2 877	4,06
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	1 568	2,21
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	3 699	5,22
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	7 581	10,71
70-77 Taiteet.	1 750	2,47
78 Musiikki.	3 661	5,17
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	1 378	1,95
80-85 Kaunokirjallisuus.	37 454	52,89
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	2 039	2,88
9 Historia.	5 023	7,09
Muut	311	0,44
YHT.	70 816	100,00
Lehdet (05)	881	

Laihia.	hankinnat	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	39	1,09
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	45	1,26
2 Uskonto.	27	0,76
3 Yhteiskunta.	100	2,80
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	60	1,68
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	214	5,99
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	680	19,02
70-77 Taiteet.	65	1,82
78 Musiikki.	77	2,15
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	62	1,73
80-85 Kaunokirjallisuus.	1 920	53,71
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	50	1,40
9 Historia.	136	3,80
Muut	100	2,80
YHT.	3575	100,00
Lehdet (05)	263	

Laihia.	poistot	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	8	3,85
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	6	2,88
2 Uskonto.	8	3,85
3 Yhteiskunta.	5	2,40
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	36	17,31
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	38	18,27
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	35	16,83
70-77 Taiteet.	1	0,48
78 Musiikki.	5	2,40
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	1	0,48
80-85 Kaunokirjallisuus.	58	27,88
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	0	0
9 Historia.	3	1,44
Muut	4	1,92
YHT.	208	100,00
Lehdet (05)	0	

Lapua.	niteet	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	2 019	1,32
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	3 659	2,40
2 Uskonto.	4 102	2,69
3 Yhteiskunta.	7 654	5,02
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	3 424	2,24
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	7 932	5,20
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	14 729	9,65
70-77 Taiteet.	4 879	3,20
78 Musiikki.	11 327	7,42
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	3 519	2,31
80-85 Kaunokirjallisuus.	75 446	49,43
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	3 999	2,62
9 Historia.	8 907	5,84
Muut	1 026	0,67
YHT.	152 622	100,00
Lehdet (05)	1 220	

Lapua.	hankinnat	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	40	0,56
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	138	1,94
2 Uskonto.	79	1,11
3 Yhteiskunta.	235	3,31
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	96	1,35
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	412	5,80
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	1 092	15,38
70-77 Taiteet.	140	1,97
78 Musiikki.	482	6,79
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	162	2,28
80-85 Kaunokirjallisuus.	3 381	47,63
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	132	1,86
9 Historia.	240	3,38
Muut	470	6,62
YHT.	7099	100,00
Lehdet (05)	319	

Lapua.	poistot	%
0 Yleisteokset. Kirja-ala. Kirjastotoimi. Yleinen kulttuuripolitiikka. Joukkotiedotus.	1	0,46
1 Filosofia. Psykologia. Rajatieto.	2	0,92
2 Uskonto.	1	0,46
3 Yhteiskunta.	7	3,23
4 Maantiede. Matkat. Kansatiede.	9	4,15
5 Luonnontieteet. Matematiikka. Lääketiede.	13	5,99
6 Tekniikka. Teollisuus. Käsityö. Maa- ja metsätalous. Kotitalous. Liiketalous. Liikenne.	32	14,75
70-77 Taiteet.	1	0,46
78 Musiikki.	35	16,13
79 Liikunta. Urheilu. Leikit. Huvit.	28	12,90
80-85 Kaunokirjallisuus.	76	35,02
86-89 Kirjallisuustiede. Kielitiede.	5	2,30
9 Historia.	1	0,46
Muut	6	2,76
YHT.	217	100,00
Lehdet (05)	5	

Asukasluvut vuonna 2012

	Asukasluku
Isokyrö	4936
Jalasjärvi	8130
Kauhava	17265
Laihia	7933
Lapua	14530